

21.5.2025

JHL-SOTE, MITEN RATKAISTA HENKILÖSTÖPULAA?**SOTE-KYSELYN ANALYYSI 6: OPINNOT JA OPISKELU**

Ammattiliitto JHL teki alkuvuonna 2024 sosiaali- ja terveysaloilla ja niiden tukipalveluissa työskenteleville jäsenilleen kattavan kyselyn, jossa tiedusteltiin alan ammattilaisten näkemyksiä soten henkilöstöpulan selättämiseksi.

Innolinkin toteuttamaan kyselyyn saatiin vastauksia lähes 3600 jäseneltä. Avoimia vastauksia kysely tuotti yli 31 000. Kysely on osa vuosien 2023–2027 JHL:n sote-alojen kärkihanketta.

Tässä koonnissa käsitellään koulutusta käsitellyttä avointa kysymystä:

Miten sote-alan opintoja voisi muuttaa (sisältöä, pituutta, rakennetta, työtehtävässä vaadittavaa koulutusta), jotta henkilöstöpula helpottuisi? Saimme siihen yhteensä 1 454 avointa vastausta.

Pääsanoma

JHL näkee kyselyn vastausten perusteella, että parhaat koulutukseen liittyvät keinot vastata henkilöstöpulaan ovat huolehtia taloudellisesta tuesta jatko-, muunto- ja täydennyskoulutukselle sekä taata riittävästi laadukasta ja käytännönläheistä opetusta.

Poistuneen aikuiskoulutustuen tilalle on saatava korvaava taloudellinen tukimuoto jatko-, muunto- ja täydennyskoulutukseen. Työntekijän käymä lisäkoulutus ja parantunut osaaminen tulisi myös näkyä palkassa. Lisäksi JHL näkee, että alan opiskelijoiden tulisi saada harjoitteluistaan palkkaa. Nykyisin sote-alan harjoittelut ovat palkattomia.

Oppilaitoksissa ja niiden rahoituksessa tulee varmistaa, että laadukkaaseen opetukseen on aikaa ja mahdollisuuksia. Opetuksen tulee olla käytännönläheistä ja sen tulee antaa riittävä pohja työelämässä oppimiselle ja sinne siirtymiselle.

Työpaikoilla tulisi varmistaa työpaikkaohjaajille ja muille opiskelijoita ohjaaville riittävästi aikaa ohjaukseen, koulutus ohjaajan tehtävään sekä kunnollinen palkkio vaativasta tehtävästä.

JHL:n jäsenistöllä on halua kouluttautua. Erityisesti lyhyiden koulutusten tarjonnasta pitääkin huolehtia.

Jäsenistön vastauksissa esiintuomat koulutukseen liittyvät keskeisimmät haasteet**Taloudellisen tuen puute**

- Taloudelliset seikat ja toimeentulon järjestämisen vaikeus nähtiin esteinä kouluttautumiselle, erityisesti pidempien koulutusten ja harjoitteluiden aikana.
- Sote-alalla harjoittelut ovat pitkiä ja niitä on paljon. Toimeentulon järjestäminen niiden ajaksi on hankalaa, kun harjoittelut ovat palkattomia.

Osa näki koulutuksen liian pitkänä, toiset liian lyhyenä

- Hyvin moni halusi lyhentää ja tiivistää opintoja sekä keskittyä opinnoissa erityisesti ammat-tialasisältöihin.
- Toisaalta moni taas piti nykyisiä opintoja liian lyhyinä tai ei halunnut lyhentää niitä nykyisestä.

Opiskelua ja opettamista on viety liikaa työpaikoille ja työntekijöiden vastuulle

- Työntekijöillä on henkilöstöleikkausten ja tiukennusten aikaan liian vähän aikaa ohjata ja opettaa, mikä kuormittaa henkilöstöä ja johtaa siihen, että opiskelijat eivät opi kunnolla. Tämä johtaa heikentyneeseen osaamiseen sekä opintojen keskeyttämiseen.

Koulutuksen tulisi olla käytännönläheistä

- Käytännön opiskelun lisääminen nähtiin tarpeellisena, esimerkiksi oppisopimuksen keinoin.

Kielitaito on puutteellinen

- Maahanmuuttajaopiskelijoilta tulisi vaatia nykyistä parempaa kielitaitoa.
- Kieliopestusta ei ole opiskeluaikana tarpeeksi.

Aikaisempaa koulutusta ei hyödynnetä uusissa opinnoissa

- Esimerkiksi lähihoitajan tai sosionomin aikaisempaa osaamista ja koulutusta ei nykyisin hyö-dynnetä tarpeeksi jatkokoulutuksessa.

Kouluttautumista ei huomioida palkassa

- Esimerkiksi ammattitutkintojen tai täydennyskoulutuksen suorittamista ei huomioida palkassa, mikä vähentää motivaatiota lisätä omaa ammattitaitoa.

Jäsenistön vastauksissa esiintuomat keskeisimmät ratkaisut koulutukseen liittyviin haasteisiin**1. Tarvitaan aikuiskoulutustuki tai sen korvaava malli**

- Pidempien opintojen ja erityisesti harjoitteluiden aikana toimeentulo tulee turvata esimerkiksi jatku-van oppimisen tuella tai muulla aikuiskoulutustuen korvaavalla tukimuodolla.

2. Työnantajien tulee tukea täydennys- ja jatkokouluttautumista

- Työnantajien tulee tukea opiskelua esimerkiksi tarjoamalla palkallisia täydennys- tai jatkokouluttau-tumismahdollisuuksia.

3. Harjoitteluista olisi reilua saada palkkaa

- Harjoitteluiden tulee olla palkallisia. Tämä tasa-arvoistaisi aloja keskenään ja mahdollistaisi varsin-kin aikuisten alanvaihdon sote-alalle.

4. Lisätään ja parannetaan opetusta ammatillisissa oppilaitoksissa

- Vahvempien pohjatietojen ja -taitojen opettaminen jo oppilaitoksissa veisi kuormitusta pois työpaikoilta, joissa ei ole niin hyvin aikaa opettaa tai käydä opiskeltavia asioita rauhassa läpi.

5. Koulutusten pituudet on hyvä tarkastaa

- Koulutuksen pituuden suhteen ratkaisut olivat ristiriitaisia: hyvin moni näki, että koulutusten tulee olla nykyistä lyhyempiä ja niissä tulisi keskittyä käytäntöön ja ammattialaopintoihin, toisaalta moni näki, että koulutuksia ei saa lyhentää ja että nykyisin koulutus on liian suppeaa.

6. Lyhyitä koulutuksia tulisi hyödyntää enemmän

- Lyhyitä koulutuksia, esimerkiksi hoiva-avustajakoulutusta hyödyntämällä voidaan saada lyhyemmässä ajassa koulutettua tarpeellisia työntekijöitä moniin tehtäviin.

7. Parannetaan kielikoulutusta

- Lisätään ja parannetaan kotimaisten kielen koulutusta.
- Vaaditaan parempaa kotimaisten kielten osaamista jo opiskelemaan tai työpaikalle tullessa.

8. Opiskelijat tarvitsevat todellisemman kuvan alasta jo opintojen aikana

- Kerrotaan alan työoloista jo opiskelemaan hakijoille ja opintojen aikana ennen työelämäjaksoja.

9. Koulutus tulee huomioida palkassa

- Käyty lisäkoulutus, esimerkiksi erikoisammattitutkinto tulee näkyä palkassa. Tämä houkuttaisi kehittämään omaa osaamista ja ammattitaitoa. Osaavampaa työntekijää voi myös työnantaja käyttää laajemmin eri tehtäviin.

10. Aikaisempi koulutus tulee huomioida nykyistä paremmin jatko-opinnoissa

- Erityisesti lähihoitajasta sairaanhoitajaksi opiskellessa sekä sosionomista sosiaalityöntekijäksi opiskellessa aiemmat opinnot ja työkokemus tulee huomioida nykyistä paremmin.

JHL:n asiantuntijoiden kokoamia lisäratkaisuehdotuksia**11. Työpaikkaohjaajien asemaa on parannettava**

- Työpaikkaohjaajille tulee varata aikaa ohjaukseen, heillä pitää olla pääsy ohjaajakoulutukseen ja ohjaamisesta tulee saada palkkio.

12. Työnantajien ja oppilaitosten väliset vastuut tulee selkeyttää

- Oppilaitosten tulee tehdä enemmän yhteistyötä työelämän kanssa, jotta osapuolten vastuut työelämässä tapahtuvasta oppimisesta ja odotukset opiskelijoiden osaamisesta ovat nykyistä selkeämmät.

13. Ammatillinen koulutus tarvitsee kehittämistä

- Ammatillisen koulutuksen nykyisiä joustomahdollisuuksia koulutuksen pituuden suhteen tulee hyödyntää, samalla kun tulee taata se, että koulutuksen sisällöistä ja osaamisesta ei leikata.
- Tyhjäkäynti opiskelupäivistä ja -viikoista tulee saada pois lisäämällä lähiopetusta.
- Yhteisten tutkinnon osien opetusta tulee kehittää niin, että ne palvelevat niin yhteiskunnassa pärjäämistä, ammattialataitoja kuin yksilönä kehittymistä.

Jäsenistön näkemyksiä kuvaavia sitaatteja

Toimeentulo opintojen aikana

"Olen jo edellä vastannut oikeastaan tähän mutta pitäisi lisätä mahdollisuuksia opiskella lisää niin ettei toimeentulo kärsisi. Itselleni on käytännössä mahdotonta ajatella että tulot putoaisivat yhtään enkä voisi olla työstä vapaalla opintoja varten ollenkaan mikä haittaa kouluttautumista. Kouluttautuisin heti jos tulotasoni säilyisi ja perhe ei joutuisi kärsimään kohtuuttomasti."

Koulutuksen huomioiminen palkassa

"Osaamisen kasvattamisen pitäisi nostaa ansioita. Nyt saat käydä vaikka mitä lisäkoulutuksia, mutta niitä ei huomioida palkassa mitenkään. Tämä ei motivoi kouluttautumiseen."

"Mutta kyllä lisäkouluttautumisesta pitäisi maksaa enemmän palkkaa mikäli se laajentaa työtehtäviä! Ei mene niin että saa nykyistä palkkaa mutta työnkuva laajentuu vaikka kuinka suureksi."

Opetuksen lisääminen oppilaitoksissa

"Minun mielestä koulutusta pitäisi ennemminkin lisätä ts koulutus oppilaitoksissa ehdottoman tärkeää. Kun oppilaita lähetetään työharjoittelujaksoille ilman ensimmäistäkään tietoa/taitoa, turhautuu sekä opiskelija että työnopastuksen kontolleen saanut työntekijä. Työntekijöillä ei myöskään ole pedagogisia taitoja eikä aina kykyä työnohessa ottaa huomioon opiskelijan tasoa. Opiskelijoilla suuri vaara saada eritasoista opetusta ja arvostelua ja tämä johtaa kaikkien osallisten näkemyskseen oman työnsä arvosta, yleensä alentavasti."

Käytännön oppiminen

"Näen kuitenkin suuren painoarvon työharjoittelujaksoilla. Niiden avulla pääsee aidosti näkemään eri töiden sisällön sekä tutustumaan eri asiakasryhmiin. Harjoittelujaksoilla voi turvallisesti kokeilla miten soveltuisi eri sektoreille. Näistä poikii usein myös sijaisuuksia, eli hyöty on molemminpuolinen. Opiskelun ohessa tehtävä keikkaluontoinen työ tukee opiskelujen etenemistä ja kasvattaa ammattitaitoa."

Koulutuksia voisi lyhentää

"Karsimalla ns. yleishyödyllisiä aineita ja keskittymällä enemmän ammattiaiaineisiin. Opinnot lyhenisivät aineita karsimalla. Rakenteellisesti opinnot voitaisiin suunnitella niin että opiskelijat pääsisivät mahdollisimman nopeasti ensimmäisiin harjoitteluihin, vaikka vaan avustaviksi lisäkäsiksi, mutta saisivat kosketuksen oikeaan työhön ja asiakkaisiin/potilaisiin. Työ ja tekijät tulisivat tutuiksi jolloin opiskelijoita olisi helppo palata osa-aikaiseen työhön tai lomasijaisiksi."

Koulutusta ei tulisi lyhentää

"Ei ainakaan missään nimessä lyhentää. En ihan täysin tiedä tämän hetken opiskelusta - tuntuu olevan eroja koulujen välillä. Missään nimessä ei oppisopimustyyppistä saisi suosia koska teoriapohja on tärkeä. Kädentyöpainotus on vaarallista liiaksi. Perusteet on tiedettävä hoitotyössä, kädentyöt harjoitellaan perus harjoitteluissa ja loput sitten työelämässä."

